DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2019.07>
УДК: 343.98

Е. Б. Сімакова-Єфремян,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
заступник директора з наукової роботи Харківського НДІСЕ,
м. Харків, Україна,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8246-7688>

e-mail: simakova@hniise.gov.ua

ДО ПИТАННЯ ПРО ВВЕДЕННЯ У КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПОНЯТТЯ «ВИСНОВОК СПЕЦІАЛІСТА»

Досліджено проблемні питання щодо пропозиції введення у кримінальне процесуальне законодавство України поняття «висновок спеціаліста». На підставі аналізу спеціальної літератури та відповідних норм законодавства наведено аргументи про недоцільність введення у кримінальний процес цього поняття.

За своєю сутністю дослідження, проведене із застосуванням спеціальних знань для встановлення фактичних даних та обставин кримінальних проступків під час їх досудового розслідування, нічим не буде відрізнятися від дослідження, проведеного із застосуванням спеціальних знань для встановлення фактичних даних та обставин злочину.

Сформульовано висновки та надано відповідні пропозиції про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, кримінальний проступок, злочин, висновок спеціаліста, висновок експерта, судова експертиза, удосконалення законодавства України.

Постановка наукової проблеми. Відповідно до Закону України від 22.11.2018 р. № 2617 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», що має набирати чинності з 01.01.2020, у кримінальний процес України запропоновано ввести поняття «висновок спеціаліста». На нашу думку, така новела не є виправданою з точки зору сутності дослідження, яке проводиться обізнаною особою для встановлення фактичних даних та обставин події кримінального проступку. У зв'язку з наведеним вбачається доцільним провести аналіз спеціальної літератури та норм Кримінального процесуального кодексу України (КПК) стосовно сутності поняття висновку спеціаліста й на підставі цього надати конкретні пропозиції щодо внесення відповідних змін до процесуального законодавства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Огляд спеціальної літератури щодо сутності поняття «висновок спеціаліста» як джерела

доказів у кримінальному провадженні досі не був предметом обговорення науковцями України, оскільки дана норма з'явилася нещодавно у вітчизняному законодавстві України мала би набрати чинності з 01.01.2020¹. Законом України від 03.12.2019 № 321-IX набрання чинності відтерміновано на 01.07.2020². Головна ідея законодавця — «спрощення» досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень (проступків).

Поняття «висновок спеціаліста» раніше (до 01.06.2009 р.) існувало у відомчій Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5 (далі — Інструкція) (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 30.12.2004 № 144/5 та попередніх редакціях). Так, згідно з підпунктом 1.3. пункту 1 частини 1 Інструкції встановлювалося, що за дорученням правоохоронних органів (у тому числі для вирішення питання про порушення адміністративної чи кримінальної справи), посадових осіб Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Державної виконавчої служби, на замовлення адвокатів, захисників та осіб, які самостійно захищають свої інтереси, та їх представників, нотаріусів, а також інших юридичних і фізичних осіб, можуть виконуватись експертні дослідження, що потребують спеціальних знань та використання методів криміналістики й судової експертизи. Результати експертних досліджень викладаються в письмових висновках спеціалістів³. Як бачимо, висновок спеціаліста використовувався поза межами судочинства та не мав статусу джерела доказів у справі. Виходячи з того, що відповідно до вимог чинного на той час процесуального законодавства України функції спеціаліста зводилися до надання технічної допомоги під час проведення процесуальних дій; відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 01.06.2009 № 965/5 «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 поняття «висновок спеціаліста» в системі експертних установ Мін'юсту було виключено із обігу, а

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення 25.09.2019).

² Про внесення зміни до розділу II «Прикінцевих та перехідних положень» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування деяких окремих категорій кримінальних проваджень» : Закон України від 03.12.2019 №321-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення 05.12.2019).

³ Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. наказом М-ва юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами та допов., у ред. наказу М-ва юстиції України від 30.12.2004). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0061-05> (дата звернення 20.09.2019).

саме, термін «висновок спеціаліста» замінено на «висновок експертного дослідження»¹.

Отже, до 2020 р. поняття висновку спеціаліста як джерела доказів у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України не передбачається. Щодо інших видів судочинства, то у Цивільному процесуальному кодексі України (п. 9 частини другої статті 250) та у Господарському процесуальному кодексі України (частина перша статті 215) наявний термін «висновок спеціаліста», але не наведено його тлумачення чи змісту. Проблема співвідношення висновків експерта та спеціаліста як засобів доказування в цивільному процесі приділялася увага науковцями України². Однак із змісту наведених вище норм та аналізу наукових публікацій випливає, що висновок спеціаліста в цивільному чи господарському процесі не є джерелом доказів.

Поняття «висновок спеціаліста» використовується в Кримінально-процесуальному законодавстві РФ. Відповідно до частини другої статті 74 Кримінально-процесуального кодексу РФ (далі — КПК РФ) як докази допускаються висновок та показання спеціаліста, а згідно з частиною третьою статті 80 вказаного Кодексу висновок спеціаліста — це подане в письмовому вигляді судження з питань, поставлених перед спеціалістом сторонами³. При цьому думки російських учених та практиків із вказаного питання зводяться до таких основних умовиводів: висновок спеціаліста відрізняється від висновку експерта за обсягом та характером дослідження; спеціаліст не використовує лабораторне обладнання, він обмежується найпростішими технічними засобами та спостерігає ознаки без поглибленого аналізу об'єкта, а найголовніше, на відміну від експерта, завдання спеціаліста носять чітко виражений консультативний характер. З іншого боку, висловлюються й думки щодо неможливості формування судження про об'єкт без його глибокого дослідження, а також про неможливість виокремлення критеріїв, що дозволять розмежувати складне дослідження від простого як підстави для

¹ Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції від 08.10.98 № 53/5: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0061-05> (дата звернення 20.09.2019).

² Див., напр.: Кучер Т. М. Співвідношення висновків експерта та спеціаліста як засобів доказування в цивільному процесі: питання теорії та практики. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2012. № 2 (10). С. 31–40; Штефан А. Висновок експерта у цивільному судочинстві. URL: http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2018/2_2018/4.pdf (дата звернення 12.08.2019); Кіреєва Н. О., Скорич О. О. Співвідношення висновків, що надаються експертом, спеціалістом, органами державної влади та місцевого самоврядування у цивільному процесі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 37 (2). С. 10–15 та ін.

³ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18.12.2001 № 174-ФЗ, в ред. от 06.07.2016. URL: <http://upkodeksrf.ru/> (дата звернення 20.09.2019).

проведення експертизи або надання висновку спеціаліста. У літературі звертається увага й на те, що отримання висновку спеціаліста в перспективі має використовуватися невластими учасниками кримінального судочинства, насамперед захисником, а також стверджується, що висновок спеціаліста має на меті викликати обґрунтовані сумніви в правильності висновку експерта і домогтися його перегляду в установленому процесуальним законом порядку¹. Як бачимо, думки фахівців РФ щодо висновку спеціаліста носять дискусійний характер, а серед науковців і практиків не існує єдиної позиції щодо вказаного питання. Принаймні, висновок спеціаліста у процесуальному законодавстві РФ не є поняттям, аналогічним за змістом висновку експерта, а його тлумачення як судження з питань, поставлених перед спеціалістом сторонами, має розпливчатий характер. Проведений вище аналіз літературних джерел спонукає нас розглянути питання обґрунтованості та доцільності введення у кримінальних процес України поняття висновку спеціаліста.

Мета статті. На підставі аналізу наукових джерел і норм законодавства України окреслити сутність поняття «висновок

¹ Див., напр.,: *Нестеренко А.* Отличия заключения эксперта от заключения специалиста. URL: <http://ormvd.ru/pubs/102/differences-of-expert-opinion-from-the-opinion-of-a-specialist> (дата звернення 20.09.2019); *Стельмах В. Ю.* Заключение специалиста в уголовном судопроизводстве: правовая природа и перспективы использования в доказывании. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaklyuchenie-spetsialista-v-ugolovnom-sudoproizvodstve-pravovaya-priroda-i-perspektivy-ispolzovaniya-v-dokazyvanii> (дата звернення 20.09.2019); *Захохов З. Б.* Формы использования специальных познаний при формировании заключения и показаний специалиста в уголовном судопроизводстве. *Бизнес в законе.* Экономика-юрид. журн. 2011. № 2. С. 117–118; *Лазарева Л. В.* Некоторые вопросы заключения и показаний специалиста. *Вестн. Владимирского юрид. ин-та.* 2007. № 1. С. 242; *Когосов А. П.* Получение заключений и показаний специалиста как одна из форм использования специальных знаний в уголовном судопроизводстве. *Вестн. Южно-Уральского гос. ун-та.* Сер.: Право. 2011. № 6. С. 47; *Петрухина А. Н.* Заключение и показания эксперта и специалиста как доказательства в современном уголовном судопроизводстве России : дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2009. С. 8; *Божкова Н. Р.* Заключение специалиста. *Актуальные проблемы рос. права.* 2008. № 4. С. 311–312; *Бельский А. И.* Заключение и показания специалиста как доказательства в уголовном процессе России : дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. С. 10; *Овсянников И.* Дискуссиям о заключении специалиста 10 лет. *Законность.* 2015. № 2; *Дьяконова О. Г.* Заключение и показания эксперта и специалиста. *Бизнес в законе.* Экономика-юрид. журн. 2008. № 1. С. 115; *Иванов В. В.* Использование защитником заключения специалиста в доказывании. *Вестн. Самарской гуманитар. академии.* Сер.: Право. 2007. № 1. С. 127–128; *Селина Е. В.* Заключение и показания специалиста в уголовном процессе. *Журн. рос. права.* 2015. № 12. С. 119; *Зайцева Е. А., Чипура Д. П.* Использование специальных экономических знаний в досудебном производстве по уголовным делам : монография. Волгоград, 2007. С. 86 та ін.

спеціаліста» і сформулювати конкретні пропозиції щодо внесення відповідних змін до процесуального законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на поставлену мету розглянемо норми Закону від 22. 11. 2018 р. № 2617-VIII, яким у кримінальний процес вводиться поняття висновку спеціаліста у випадках, коли на стадії дізнання необхідно встановити фактичні дані та обставини кримінального проступку шляхом використання спеціальних знань.

Так, указаним Законом частина четверта статті 71 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК) доповнена новою нормою щодо права спеціаліста: «...7) **надавати висновки** з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі, у випадках, передбачених частиною третьою статті 214 цього Кодексу»¹.

Частина третя статті 214 КПК викладена в новій редакції, відповідно до якої для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути отримано висновок спеціаліста².

Частини першу і другу статті 219 замінені чотирма новими частинами та відповідно до пунктів «1)», «2)», «3)» частини третьої з дня повідомлення особі про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене:

«1) протягом сімдесяти двох годин — у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298² цього Кодексу;

2) протягом двадцяти діб — у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, або вчинення кримінального проступку неповнолітнім;

3) протягом одного місяця — у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, якщо особою заявлено клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому частиною другою статті 298⁴ цього Кодексу».

Згідно з вимогами пункту «1)» частини четвертої статті 219 строк досудового, розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення 25.09.2019).

² Там само.

кримінального проступку у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини третьої цієї статті¹.

Крім того, КПК доповнено новими статтями 298¹–298⁴. Так, відповідно до вимог статті 298¹, **висновок спеціаліста** визнано процесуальним джерелом доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки. При цьому таке процесуальне джерело доказів не може бути використаним у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора².

Статтею 298⁴ встановлені правила про особливості повідомлення про підозру, відповідно до яких одночасно із врученням повідомлення про підозру особа інформується про результати **висновку спеціаліста** за його наявності. У разі незгоди з **висновком спеціаліста** особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених цим Кодексом. У разі якщо протягом встановленого строку особа не звернеться з клопотанням про проведення експертизи, відповідне клопотання може бути заявлено лише під час судового розгляду»³.

У новій редакції викладено й статтю 300 КПК, зокрема, даною нормою встановлено, що для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені цим Кодексом, та негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені частиною другою статті 264 та статтею 268 цього Кодексу, а також отримувати *висновок спеціаліста, що має відповідати вимогам до висновку експерта*⁴.

Наведені вище норми КПК, що набирають чинності у 2020 р., в аспекті запровадження в кримінальний процес висновку спеціаліста, на нашу думку, характеризуються певними недоліками та введення їх не є виправданим, оскільки КПК не містить ані чіткого поняття «висновок спеціаліста», ані його структури, а вказує лише на те, що висновок спеціаліста має відповідати вимогам до висновку експерта (підкреслено автором). Тобто за сутністю самого дослідження введений законодавцем термін «висновок спеціаліста» — це той же висновок експерта, який обізнана особа має скласти на стадії дізнання у відповідний термін, виходячи із строків дізнання.

¹ Там само.

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. URL: [https : //zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19) (дата звернення 25.09.2019).

³ Там само.

⁴ Там само.

Саме тому необхідність введення у кримінальний процес такого джерела доказів, як висновок спеціаліста, викликає сумніви, адже воно по суті нічим не відрізняється від висновку експерта, оскільки до нього законодавцем встановлені ті ж самі вимоги, тільки відносно встановлення фактів та обставин кримінального проступку, а не злочину.

За своєю сутністю дослідження, проведене із застосуванням спеціальних знань для встановлення фактичних даних та обставин кримінального проступку, нічим не буде відрізнятися від дослідження, проведеного із застосуванням спеціальних знань для встановлення фактичних даних та обставин злочину, адже методика буде використовуватися та ж сама і оформлюватися документ буде так само, але законодавець, із врахуванням необхідності спрощеного порядку досудового розслідування кримінальних проступків, вводить інше найменування документа, який складається за результатами такого дослідження.

Невиправданим складання висновку спеціаліста під час розслідування кримінального проступку уявляється й тому, що відповідно до вимог статті 298⁴ (Особливості повідомлення про підозру), у разі незгоди з висновком спеціаліста, особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених КПК. Виникає питання: чому не залучити експерта одразу ж? Адже до висновку експерта, на відміну від висновку спеціаліста, встановлені чіткі вимоги та процедури його виконання. Враховуючи ту обставину, що в інтересах спрощення процедур та обмеження строків досудового розслідування кримінальних проступків є необхідність у скороченні терміну виконання досліджень, що потребують використання спеціальних знань, то відповідні строки можна встановити у процесуальному законі та в підзаконних нормативних актах.

Ще одна причина, що вказує на недоцільність проведення дослідження, за результатами якого складається висновок спеціаліста, пов'язана із специфікою великої кількості методик, якими передбачено застосування руйнівних методів. Адже в результаті такого дослідження можна втратити об'єкт, пошкодити або змінити його властивості (ознаки). Наприклад, під час дослідження речовин на предмет належності до наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, відповідно до методики має бути використана частина досліджуваної речовини. У той же час для кваліфікації правопорушення, пов'язаного із незаконним обігом наркотичних та інших заборонених засобів, важливу роль відіграє саме кількість (вага, маса) такої речовини. У випадку, коли кількість речовини має граничні розміри для кваліфікації правопорушення як злочину, використана її частина у процесі складання висновку спеціаліста неминуче заведе у

глухий кут під час кваліфікації злочину у подальшому, оскільки відповідно до встановлених нових правил ст. 298¹ таке процесуальне джерело доказів, як висновок спеціаліста, не може бути використаним у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановлюється за клопотанням прокурора. Вважаємо, що нема сенсу в таких випадках спочатку отримувати висновок спеціаліста, а потім звертатися до прокурора, щоб той звернувся до слідчого судді за ухвалою щодо використання такого висновку як джерела доказів щодо злочину.

Таким чином, ураховуючи наведене вище щодо проведення досліджень, які потребують застосування спеціальних знань під час досудового розслідування кримінальних проступків, у КПК необхідно внести відповідні зміни, передбачивши на стадії дізнання проведення експертизи, що оформлюється висновком експерта, а не висновком спеціаліста. Вважаємо доцільним встановити єдине джерело доказів, отримане в результаті проведення дослідження із застосуванням спеціальних знань — висновок експерта.

Наші пропозиції зводяться до такого: до норм закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 № 2617-VIII, що набирає чинності у 2020 р. і яким вводиться поняття «висновок спеціаліста», необхідно внести такі зміни.

У підпункті «5)» пункту 3 частини I Закону (щодо змін до статті 71 КПК) виключити другий та третій абзаци, виклавши цей підпункт в такій редакції:

«5) у статті 71: пункт 1 частини п'ятої після слова «слідчого» доповнити словом «дізнавача».

У підпункті «17)» пункту 3 частини I Закону (щодо змін до статті 214 КПК) в абзаци дев'ятому після цифри 3 з дужкою та слів «отримано висновок» слово «спеціаліста» замінити на слово «експерта».

У підпункті «21)» пункту 3 частини I Закону (щодо внесення змін до частини першої та другої статті 219) абзац дев'ятий викласти в такій редакції :

«3) протягом одного місяця — у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, якщо дізнавач або прокурор звернувся до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених цим Кодексом, або особою заявлено клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому частиною другою статті 298⁴ цього Кодексу».

У підпункті «27)» пункту 3 частини I Закону (щодо доповнення КПК статтею 298¹) в абзаци третьому виключити слова «висновок спеціаліста».

У підпункті «27)» пункту 3 частини I Закону (щодо доповнення КПК статтею 298⁴) абзац тридцятий викласти в такій редакції :

«...2. Одночасно із врученням повідомлення про підозру особа інформується про результати медичного освідчування за його наявності. У разі незгоди з результатами медичного освідчування особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених цим Кодексом...».

У підпункті 29) пункту 3 частини I Закону (щодо статті 300 КПК) в абзаці другому після слів «проводити медичне освідчування, отримувати» слова «висновок спеціаліста» замінити словами «висновок експерта», а після цих слів та коми виключити слова «що має відповідати вимогам до висновку експерта».

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного вище дослідження, ми можемо зробити такі умовиводи. Введення у кримінальний процес поняття «висновок спеціаліста» створить під час його застосування певні колізії у роботі судово-експертних установ, які негативним чином вплинуть на ефективність експертного забезпечення правосуддя в Україні. Під час досудового розслідування кримінальних проступків в КПК необхідно внести відповідні запропоновані нами зміни, передбачивши на стадії дізнання проведення експертизи, що оформлюється «висновком експерта», а не «висновком спеціаліста». У зв'язку з наведеним в інтересах спрощення процедур та обмеження строків досудового розслідування кримінальних проступків, термін виконання таких досліджень має відповідати вимогам пункту «3») частини третьої статті 219 КПК у запропонованій нами редакції.

References

- Bel'skij, A. I. (2006). *Zaklyuchenie i pokazaniya spetsialista kak dokazatel'stva v ugovnom proczesse Rossii* : dis. ... kand. jurid. nauk. Moskva. 10 [in Russian].
- Bozhkova, N. R. (2008). *Zaklyuchenie spetsialista. Aktual'ny'e problemy` ros. prava*. № 4. 311–312 [in Russian].
- D'yakonova, O. G. (2008). *Zaklyucheniya i pokazaniya e`ksperta i spetsialista. Biznes v zakone. E`konomiko-yurid. zhurn.* № 1 [in Russian].
- Instruktsiia pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen, zatv. nakazom M-va yustytzii Ukrainy 08.10.1998 № 53/5 (zi zminamy ta dopov., u red. nakazu M-va yustytzii Ukrainy vid 30.12.2004).* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0061-05> [in Ukrainian].
- Ivanov, V. V. (2007). *Ispol'zovanie zashhitnikom zaklyucheniya spetsialista v dokazy`vanii. Vestn. Samarskoj gumanitar. akademii.* Ser.: Pravo. № 1. 127–128 [in Russian].
- Kireieva, N. O., Skorych, O. O. (2016). *Spivvidnoshennia vysnovkiv, shcho nadaiutsia ekspertom, spetsialistom, orhanamy derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia u tsyvilnomu protsesi Ukrainy. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo.* Vyp. 37 (2). 10–15 [in Ukrainian].
- Kogosov, A. P. (2011). *Poluchenie zaklyuchenij i pokazanij spetsialista kak odna iz form ispol'zovaniya spetsial'ny`kh znaniy v ugovnom sudoproizvodstve.*

- Vestn. Yuzhno-Ural'skogo gos. un-ta. Ser.: Pravo. № 6* [in Russian].
- Lazareva, L. V. (2007). *Nekotory'e voprosy` zaklyucheniya i pokazaniy speczialista. Vestn. Vladimirskego yurid. in-ta. № 1* [in Russian].
- Nesterenko, A. *Otlichiya zaklyucheniya e`ksperta ot zaklyucheniya speczialista. URL: <http://ormvd.ru/pubs/102/differences-of-expert-opinion-from-the-opinion-of-a-specialist>* [in Russian].
- Ovsyannikov, I. (2015). *Diskussiyam o zaklyuchenii speczialista 10 let. Zakonnost`. № 2* [in Russian].
- Petrukhina, A. N. (2009). *Zaklyuchenie i pokazaniya e`ksperta i speczialista kak dokazatel'stva v sovremennom ugovnom sudoproizvodstve Rossii : dis. ... kand. yurid. nauk. Moskva.* [in Russian].
- Pro vnesennia zmin do deiyakh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehoriy kryminalnykh pravoporushen: Zakon Ukrainy vid 22.11.2018 №2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>* [in Ukrainian].
- Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva yustytzii vid 08.10.98 № 53/5 : nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 01.06.2009 № 965/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0061-05>* [in Ukrainian].
- Selina, E. V. (2015). *Zaklyuchenie i pokazaniya speczialista v ugovnom processe. Zhurn. ros. prava. № 12* [in Russian].
- Shtefan, A. (2018). *Vysnovok eksperta u tsyvilnomu sudochynstvi. URL: http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2018/2_2018/4.pdf* [in Ukrainian].
- Ste`l'makh, V. Yu. (2019). *Zaklyuchenie speczialista v ugovnom sudoproizvodstve: pravovaya priroda i perspektivy` ispol'zovaniya v dokazyvanii. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaklyuchenie-spetsialista-v-ugovnom-sudoproizvodstve-pravovaya-priroda-i-perspektivy-ispolzovaniya-v-dokazyvanii>* [in Russian].
- Ugovno-protsessual'ny`j kodeks Rossijskoj Federaczii ot 18.12.2001 №174-FZ, v red. ot 06.07.2016. URL: <http://upkodeksrf.ru/>* [in Russian].
- Zajczewa, E. A., Chipura, D. P. (2007). *Ispol'zovanie speczial'ny`kh e`konomicheskikh znaniy v dosudebnom proizvodstve po ugovny`m delam : monografi`ya. Volgograd* [in Russian].
- Zakhokhov, Z. B. (2011). *Formy` ispol'zovaniya speczial'ny`kh poznaniy pri formirovanii zaklyucheniya i pokazaniy speczialista v ugovnom sudoproizvodstve. Biznes v zakone. E`konomiko-yurid. zhurn. № 2. 117–118* [in Russian].

Э. Б. Симакова-Ефремян

К ВОПРОСУ О ВВЕДЕНИИ В УГОЛОВНОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО ПОНЯТИЯ «ЗАКЛЮЧЕНИЕ СПЕЦИАЛИСТА»

Исследован вопрос о введении в уголовный процесс Украины понятия «заключение специалиста». На основании анализа специальной литературы и соответствующих норм законодательства приводится аргументация о нецелесообразности введения в уголовный процесс этого понятия, поскольку УПК не содержит ни его толкования, ни его содержания, ни правил его оформления, а лишь указывает на то, что заключение специалиста должно соответствовать требованиям к заключению эксперта. Вызывает сомнение необходимость введения в уголовный процесс такого источника доказательств, как «заключение специалиста», ведь оно, по сути, ничем не отличается от заключения эксперта, поскольку относительно него законодателем предусмотрены те же требования,

только в отношении установления фактов и обстоятельств уголовного проступка, а не преступления.

По своей сути исследование, проведенное с применением специальных знаний для установления фактических данных и обстоятельств уголовного проступка, ничем не будет отличаться от исследования, проведенного с применением специальных знаний для установления фактических данных и обстоятельств преступления, поскольку методика будет использоваться та же и оформляться документ будет так же. Однако законодатель, с учетом необходимости упрощенного порядка досудебного расследования уголовных проступков, вводит другое наименование документа, который составляется по результатам такого исследования. Возникает вопрос: почему сразу же не привлечь эксперта? Ведь к заключению эксперта, в отличие от заключения специалиста, установлены четкие требования и процедуры его выполнения. С учетом необходимости упрощения процедур досудебного расследования уголовных проступков соответствующие сроки можно установить в процессуальном законе и подзаконных нормативных актах.

Сделаны соответствующие выводы и даны конкретные предложения о внесении изменений в Уголовный процессуальный кодекс Украины.

Ключевые слова: уголовное правонарушение, уголовный проступок, преступление, заключение специалиста, заключение эксперта, судебная экспертиза, совершенствование законодательства Украины.

E. Simakova-Yefremian

ON THE ISSUE OF INTRODUCING THE CONCEPT OF SPECIALIST CONCLUSION TO CRIMINAL PROCEDURE LEGISLATION

The issue of introducing the concept of «specialist conclusion» into the criminal procedure of Ukraine is investigated. The argument about inappropriateness of introducing this concept into the criminal process is given on the basis of the specialized literature analysis and the relevant norms of the legislation. since the Criminal Procedural Code of Ukraine does not contain either its interpretation, its content, nor its rules of procedure, but only indicates that specialist conclusion should meet the requirements to expert conclusion. It calls into question the need to introduce into the criminal process a source of evidence such as the «specialist conclusion», since it is essentially no different from the expert conclusion. since the same requirements are imposed on him by the legislature only with regard to establishing facts and circumstances of a criminal offense and not a crime.

By nature, performed research with the use of specific expertise for establishing the facts and circumstances of a criminal offense will be no different from a study conducted with the use specific expertise to establish the facts and circumstances of a crime, since the technique will be used the same and the document will be drawn up in the same way. However, in view of the need for a simplified procedure for pre-trial investigation of criminal offenses, the legislator introduces another name for the document which is drawn up as a result of such research. The question is: why not get an expert right away? Indeed, clear requirements and procedures for its implementation are established for expert conclusion in contrast to the specialist conclusion. Taking into account the need to simplify the procedures for pre-trial investigation of criminal offenses, the appropriate time limits can be established in the procedural law and by-laws.

The relevant conclusions are made and specific proposals are given on introducing amendments to the Criminal Procedural Code of Ukraine.

Keywords: criminal infraction, criminal offense, criminal offense, crime, specialist conclusion, expert conclusion, forensic science, improvement of Ukrainian legislation.

Надійшла до редакції 12.10.2019